

II. seminář

2019-09-26

- Definice města
- *Civitas* – demografie města

Jak studovat město?

Kapitoly z urbánních dějin

- **Studium dějin měst v Evropě, pojmosloví**
  - Prameny dějin měst – typologie, kritika a zdroje; ikonografie města
  - Hlavní etapy vývoje městské sítě v Českých zemích v evropském kontextu
  - Typologie měst – hlavní typy městských sídel
  - Urbanistika a územní plánování, zónování města, hlavní elementy městské krajiny; zrození „historického jádra“ a péče o „městskou krajinu“
  - 2 exkurze (archiv a výzkum v terénu)
-
- účast na závěrečné diskusi
  - Max. dvě absence
  - Seminární práce – zaslat **vybrané město do 24.9. (neděle)**

Kontakt: chodejovskaATmzk.cz

Definice města

- životní prostor
- společenství lidí žijících „městským způsobem života“

výsek krajiny

lidé

místo (městská krajina-*townscape*)

budovy
veřejné prostory

obyvatelé města
návštěvníci

- *urbs*

- *civitas*

Město je ...

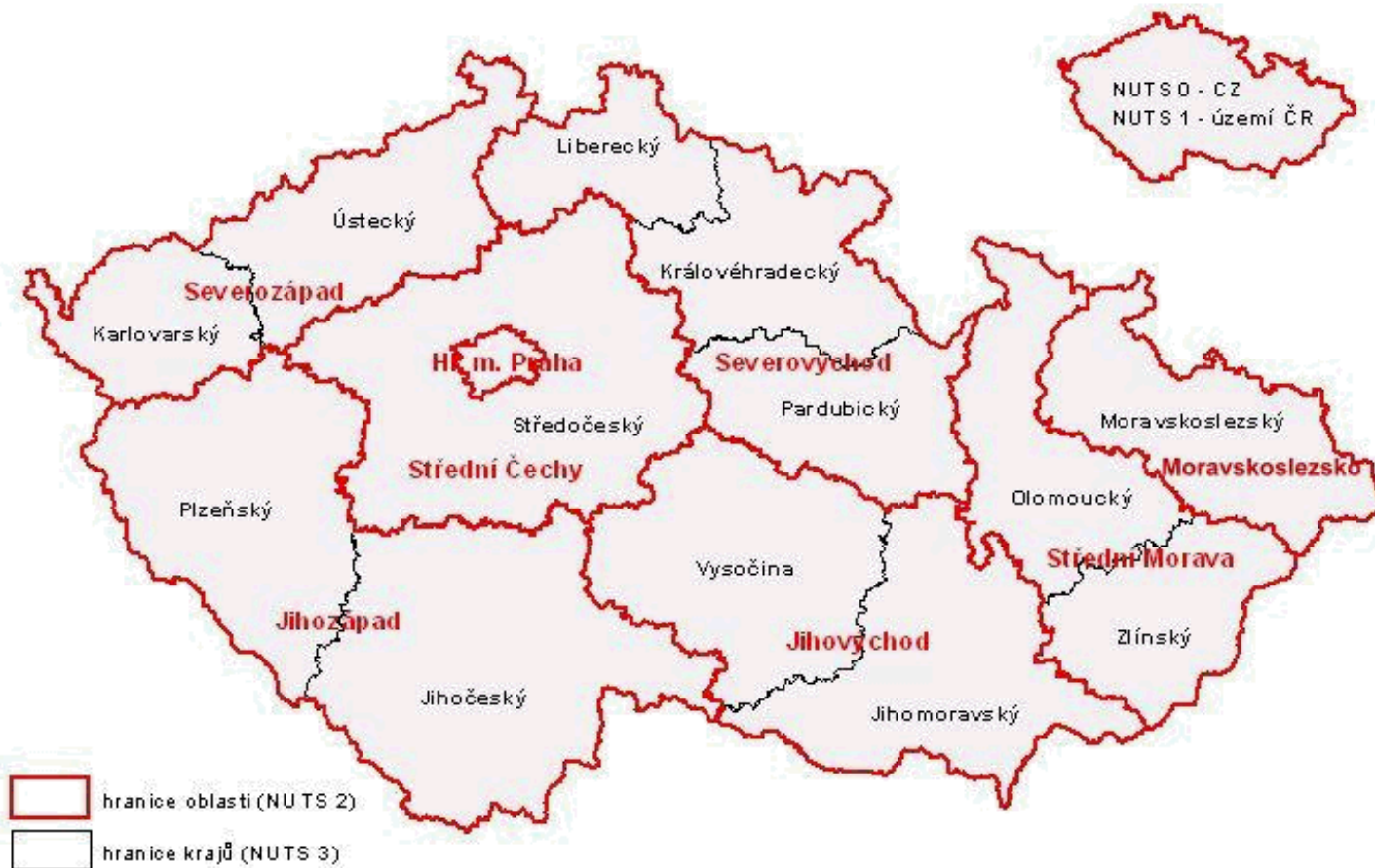

jednotky NUTS

- NUTS 1: ČR
- NUTS 2: 8 úz. jednotek
- NUTS 3: kraje
- NUTS 4: okresy
- NUTS 5: obce
  - obec s rozšířenou působností
  - obec s pověřeným obecním úřadem

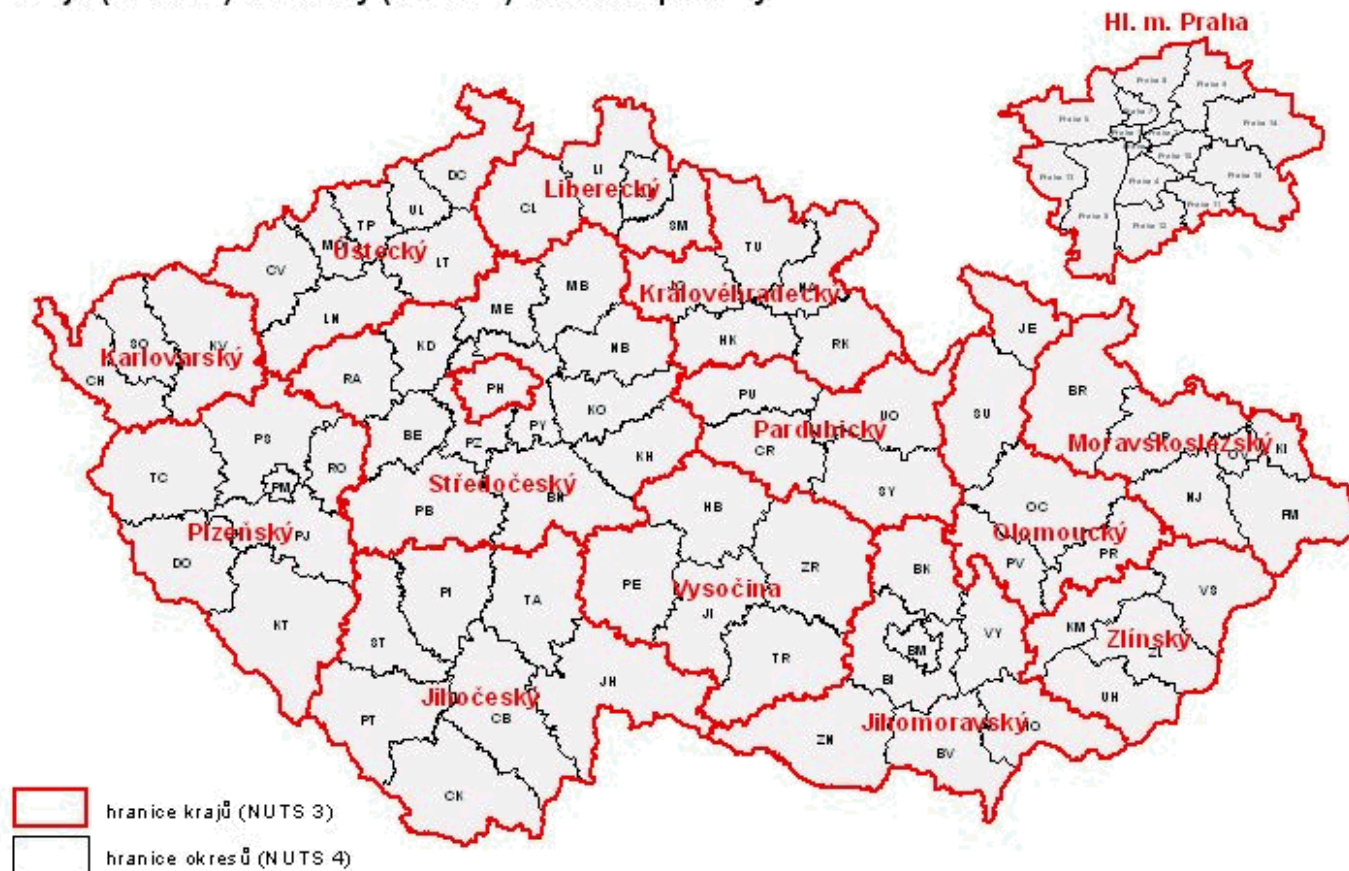
Současné správní členění ČR

Oblasti (NUTS 2) a kraje (NUTS 3) České republiky

Současné správní členění ČR

Kraje (NUTS 3) a okresy (NUTS 4) České republiky

Město je...

sídlo - obec - je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.

- Každá část území České republiky je součástí území některé obce, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Obec má jedno nebo více katastrálních území.
- V ČR máme tři typy obcí, jejichž členění je dáno rozsahem svěřeného výkonu státní správy v přenesené působnosti: obce, obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností.
(podle Zákona č.128/2000 Sb., o obcích)

Město - statut z minulosti nebo příslušný počet obyvatel (aktuálně v ČR: sídlo, které má alespoň 3000 obyvatel)

Městys (městečko)

Vesnice

Největší města v ČR

[Praha](#), 1,3 mil. obyvatel, 496 km² katastrálního území

[Brno](#), 400 tis., 230 km²

[Ostrava](#), 300 tis., 214 km²

[Plzeň](#), 170 tis. (čtvrté svou lidnatostí), respektive [Ralsko](#), 171 km² (čtvrté svou rozlohou)

Nejmenší města v Česku

[Přebuz](#), 74

[Loučná pod Klínovcem](#), 114

[Boží Dar](#), 188

Základní charakteristika města

- „městský charakter“
  - vizuální: symbol, charakteristický pohled
  - základní charakteristika polohy (poloha vůči Praze, vzdálenosti od nejbližších větších měst, příslušnost k tradičním oblastem /Haná, Podkrkonoší, Polabí.../)
  - sebe prezentace: zdroj: web obce

1. 1930: 33.958 obyvatel.

5 602 obyvatel se hlásilo k československé národnosti,
27 017 k německé.

2. 1930: 4.046 obyvatel.

94% československá národnost, 6 % německá

3. 1930: 10.469 obyvatel.

96% československá národnost, 4 % německá

A.Příbram

B.Týn nad Vltavou

C.Jablonec nad
Nisou

Město je

- jedna z podob sídla, územního společenství
- urbánní komunita, v jejímž rámci mohou být uspokojovány základní lidské potřeby a aktivity

(více: Velký sociologický slovník, I, Praha 1996, s. 609-610)

Trvalé a relativně husté nahromadění populace v omezeném prostoru: dříve je hradby oddělovaly od venkova ... dnes jsou jeho hranice daleko neurčitější a nutí geografii a sociologii komplikovat svou nomenklaturu: centrum, periferie, předměstí, „rurálně městská“ zóna, satelitní město, megapolis, nouzová kolonie, sídliště. Město je v tradiční formě už pouze oko, jádro městské tkáně. Hustota populace znamená ... zvýraznění dělby práce.

(více: Sociologický slovník, Olomouc 2004)

Město je...

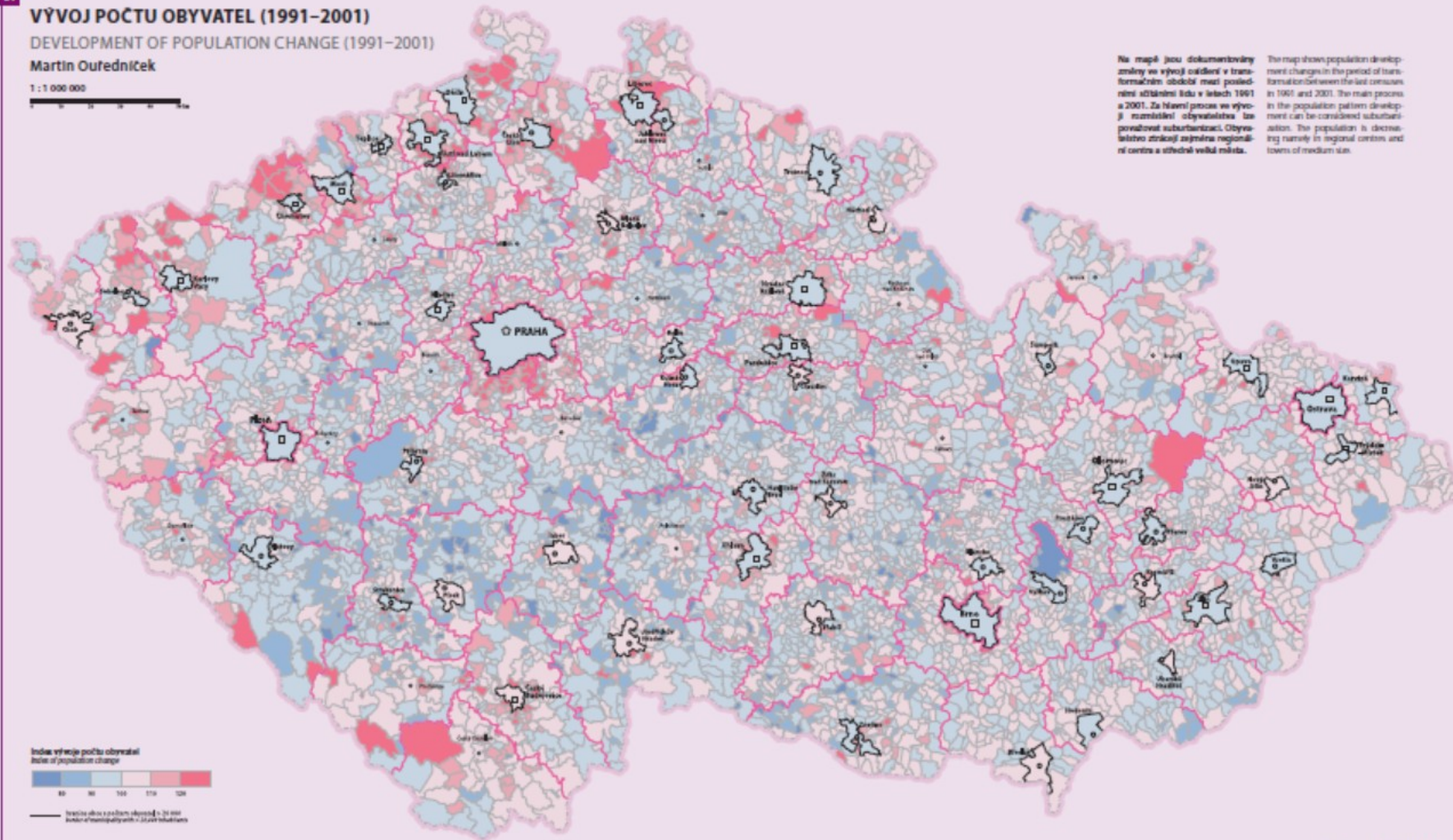
- sídelní prostorově vymezený útvar, pro který je charakteristický soubor znaků, jenž jej odlišuje od vesnice.
  - relativní velikost
  - vysoká hustota osídlení, kompaktnost a koncentrace zástavby
  - typická demografická, sociální a profesní struktura obyvatel
  - koncentrace funkcí, které plní pro své okolí

VÝVOJ POČTU OBYVATEL (1991–2001)

DEVELOPMENT OF POPULATION CHANGE (1991–2001)

Martin Ouredníček

1 : 1 000 000

Na mapě jsou dokumentovány změny ve vývoji osídlení v transformačním období mezi posledními sčítáními lidu v letech 1991 a 2001. Za hlavní proces ve vývoji rozmístění obyvatelstva lze považovat suburbanizaci. Obyvatelské změny nejvíce regionálně centra a středně velká města.

The map shows population development changes in the period of transformation between the last censuses in 1991 and 2001. The main process in the population pattern development can be considered suburbanization. The population is decreasing mainly in regional centres and towns of medium size.

Sčítání lidu v ČR

- 1869, 1890, 1900, 1910, 1921, 1930, 1950, 1961, 1970, 1980 a 1991, 2001, 2011
- Český statistický úřad

Úkoly

- https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=RSO13D&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F M~T Z~F R~F P~ S~ U~301-501-401-202-421-411-402_null &katalog=all&str=v63&c=v61~2 RP2015MP12DP31

Regionální statistiky | ČSÚ x Výstupní objekt VDB x

Český statistický úřad [CZ] | https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=RSO13D&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F M~T Z~F R~F P~ S~ U~301-501-401-202-421-411-402_null &katalog=all&str=v63&c=v61~2 RP2015MP12DP31

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD Veřejná databáze

Další služby Kontakty Nápověda

Statistiky Vše o území Vlastní výběr Metodika Registrace | Přihlášení

Úvod > Statistiky > Všechny tabulky bez zatřídění > Výběr parametrů > Tabulka

Vyberte: Ukazatel Období Změnit

Města a venkov

Počet obyvatel v obcích

Období: 31. 12. 2015

Kraje / Okresy	celkem	venkov = obce s méně než 3000 obyvateli					města = obce se 3000 a více obyvateli					
		méně než 200 obyvatel	méně než 500 obyvatel	méně než 1 000 obyvatel	méně než 2 000 obyvatel	méně než 3 000 obyvatel	3 000 a více obyvatel	5 000 a více obyvatel	10 000 a více obyvatel	20 000 a více obyvatel	50 000 a více obyvatel	100 000 a více obyvatel
Česká republika	10 553 843	179 810	830 689	1 804 814	2 847 305	3 428 028	7 125 815	6 443 632	5 479 517	4 509 442	3 184 920	2 310 458
Hlavní město Praha	1 267 449	-	-	-	-	-	1 267 449	1 267 449	1 267 449	1 267 449	1 267 449	1 267 449
Středočeský kraj	1 326 876	28 745	158 145	353 802	543 870	635 854	691 022	560 052	425 285	197 059	68 466	-
Benešov	97 085	3 702	14 973	31 761	45 123	50 481	46 604	33 943	28 259	-	-	-
Beroun	90 168	1 767	11 842	29 821	45 286	51 849	38 319	34 193	19 207	-	-	-
Kladno	162 256	2 373	13 967	31 498	47 835	58 732	103 524	89 515	83 981	68 466	68 466	-
Kolín	98 815	1 469	12 970	30 016	49 723	56 264	42 551	37 917	30 995	30 995	-	-
Kutná Hora	74 495	3 366	13 673	25 957	33 109	36 013	38 482	30 719	30 719	20 341	-	-
Mělník	105 594	1 563	8 660	21 393	39 444	48 110	57 484	53 451	53 451	-	-	-
Mladá Boleslav	126 286	3 977	21 755	37 398	41 112	47 942	78 344	65 264	44 199	44 199	-	-
Nymburk	97 339	1 754	12 968	30 699	41 761	44 671	52 668	49 364	40 030	-	-	-
Praha-východ	167 851	691	10 332	34 853	65 771	85 451	82 400	57 622	45 305	-	-	-
Praha-západ	137 523	284	5 255	20 496	51 130	65 537	71 986	37 319	-	-	-	-
Příbram	114 206	3 911	20 637	36 430	49 771	56 999	57 207	49 292	33 058	33 058	-	-
Rakovník	55 258	3 888	11 113	23 480	33 805	33 805	21 453	21 453	16 081	-	-	-
Jihočeský kraj	637 834	26 951	91 430	151 272	224 760	268 575	369 259	323 387	226 660	202 445	93 513	-
České Budějovice	190 844	2 421	16 200	30 609	49 924	67 133	123 711	111 804	93 513	93 513	93 513	-
Český Krumlov	61 126	685	6 322	12 024	25 499	32 996	28 130	20 224	13 160	-	-	-
Jindřichův Hradec	91 359	5 174	13 682	26 501	34 263	43 606	47 753	37 417	21 551	21 551	-	-
Písek	70 741	3 837	11 946	18 313	27 487	27 487	43 254	38 378	29 838	29 838	-	-
Prachatice	50 712	2 961	9 530	13 583	25 793	28 374	22 338	18 529	11 055	-	-	-
Strakonice	70 683	5 844	17 817	24 586	31 151	31 151	39 532	36 458	22 902	22 902	-	-
Tábor	102 369	6 029	15 933	25 656	30 643	37 828	64 541	60 577	34 641	34 641	-	-
Plzeňský kraj	576 616	18 906	69 647	125 218	191 708	226 169	350 447	290 285	241 144	192 273	169 858	169 858
Domažlice	61 265	4 375	12 780	19 560	31 527	31 527	29 738	21 464	11 163	-	-	-

Počet obyvatel

- Český statistický úřad
- Sčítání lidu

The screenshot shows a web browser window with the URL <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112017>. The page header includes the logo of the Czech Statistical Office (Český statistický úřad) and navigation links: Kontakty, Odkazy, Časté dotazy, and Náropověda. A search bar is also present. The main navigation menu is highlighted, showing 'Vydáváme' (Issued) as the active section. The breadcrumb trail reads: Úvod > Vydáváme > Katalog produktů > Počet obyvatel v obcích - k 1.1.2017. The main heading is 'Počet obyvatel v obcích - k 1.1.2017'. Below the heading are social media icons for Facebook, Twitter, Email, and a plus sign. The page provides contact information: Kód: 130072-17, Informační služby: tel: 274 052 304, E-mail: infoservis@czso.cz, Kontakt: Mgr. Radek Havel, E-mail: radek.havel@czso.cz. The page offers download options for the full publication (1,7 MB) in PDF format, and all data (0,8 MB) in ZIP format. There is also a 'Předmluva' (Foreword) available in Word and PDF. Under the 'Tabulková část' (Table part), three tables are listed: Tab. 1 Počet obyvatel v regionech soudržnosti, krajích a okresech České republiky k 1.1.2017; Tab. 2 Počet obyvatel ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 1.1.2017; and Tab. 3 Počet obyvatel v obcích České republiky k 1.1.2017. Each table has download options for Excel and PDF.

- Praha

Brno

menšiny

- „[Praha je] metropolí tohoto království, město opravdu vznešené a nádherné, položené v samém středu. [Je to město] s přebohatými a nádhernými kostely, v nichž se o svátcích káže ve čtyřech jazycích: latinsky, italsky, česky a německy,“ napsal v osmdesátých letech 17. století Ital Gregorio Leti (*Ritratti storici o vero historia dell'Impero Romano in Germania*, Amsterdam 1689.).
- O náboženské situaci v Čechách za vlády Rudolfa II. konstatoval papežský nuncius Giovanni Delfino (1575): „tato země je tedy skutečný Babylon“.

menšiny

- Němci
- Francouzi
- Italové
- Nizozemci
- Židé
- Vietnamci
- Slováci
- Poláci
- Ukrajinci
- Rusové

Obyvatelstvo podle národnosti v letech 2001 a 2011

Národnost	2001		2011		Index 2011/2001 v %
	abs.	v %	abs.	v %	
Obyvatelé celkem	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0	102,0
v tom:					
Osoby hlásící se k jedné národnosti	10 044 255	98,2	7 630 246	73,1	76,0
v tom:					
česká	9 249 777	90,4	6 711 624	64,3	72,6
moravská	380 474	3,7	521 801	5,0	137,1
slezská	10 878	0,1	12 214	0,1	112,3
slovenská	193 190	1,9	147 152	1,4	76,2
polská	51 968	0,5	39 096	0,4	75,2
německá	39 106	0,4	18 658	0,2	47,7
romská	11 746	0,1	5 135	0,0	43,7
maďarská	14 672	0,1	8 920	0,1	60,8
vietnamská	17 462	0,2	29 660	0,3	169,9
ukrajinská	22 112	0,2	53 253	0,5	240,8
ruská	12 369	0,1	17 872	0,2	144,5
ostatní	40 501	0,4	58 289	0,6	144,2
Osoby s dvoji národnosti	12 978	0,1	163 648	1,3	126,1
v tom:					
česká a moravská	.	.	99 028	0,1	100,0
česká a slovenská	2 783	0,0	17 666	0,2	635,1

Národnostní struktura obyvatel v krajích České republiky k 26. 3. 2011 (v %)

Kraj	Z celkového počtu obyvatel kraje národnost								
	česká	moravská	slovenská	polská	německá	romská	ukrajinská	vietnamská	ruská
	% z celkového počtu obyvatel kraje								
Praha	64,8	0,3	1,8	0,1	0,1	0,0	1,7	0,5	0,7
Středočeský	69,9	0,1	1,4	0,1	0,1	0,0	0,6	0,2	0,2
Jihočeský	72,4	0,2	1,1	0,1	0,1	0,0	0,3	0,2	0,1
Plzeňský	70,1	0,1	1,4	0,1	0,2	0,0	0,6	0,5	0,1
Karlovarský	64,4	0,1	2,4	0,1	1,5	0,1	0,5	1,2	0,4
Ústecký	68,4	0,1	1,5	0,1	0,5	0,2	0,4	0,5	0,2
Liberecký	69,5	0,1	1,4	0,3	0,4	0,1	0,6	0,3	0,1
Královéhradecký	71,0	0,1	1,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,2	0,1
Pardubický	70,8	0,9	0,9	0,1	0,1	0,0	0,3	0,2	0,0
Vysočina	65,4	7,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0
Jihomoravský	48,0	21,9	1,2	0,1	0,0	0,0	0,4	0,2	0,1
Olomoucký	58,1	12,1	1,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0
Zlínský	54,9	16,4	1,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Moravskoslezský	63,5	3,8	2,2	2,3	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0

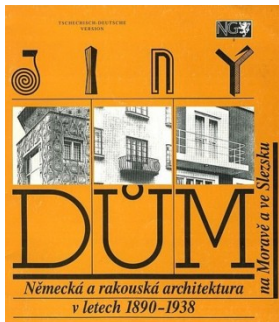
Zatímco osoby s českou národností jsou v jednotlivých krajích České republiky rozmístěny relativně rovnoměrně, Moravané a Slezané se koncentrovali především na území Moravy a Slezska. Osoby s národností německou žijí nejčastěji při severozápadní hranici České republiky (kraj Karlovarský a Ústecký), osoby s národností polskou žijí nejčastěji v kraji Moravskoslezském (téměř tři čtvrtiny). Ukrajinci, Vietnamci a Rusové se koncentrovali především v Praze, kde je vyšší nabídka pracovních příležitostí.

Definice dle zák. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin

- Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.
- Jak „se pozná“ menšina ve městě?

Charakteristická architektura

K vašemu městu

- dnešní oficiální název sídla, německý název k r. 1930
- dnešní status (město, městys, obec)
- aktuální správní zařazení (jednotky NUTS = statistické územní jednotky EU = la Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques)
- počet obyvatel 2017, 1869, 1890, 1900, 1910, 1921, 1930, 1950, 1961, 1970, 1980 a 1991, 2001, 2011
- počet německého obyvatelstva 1930; jiné významné menšiny až dodnes
-

zdroje informací

- Český statistický úřad: www.czso.cz/;
- Retrospektivní lexikon Československé socialistické republiky 1850-1970, Praha 1978;
- Karel Kuča – Štěpán Mleziva, Historický lexikon městysů a měst. Od roku 1850 do současnosti, Praha 2006;
- Geoportál Českého úřadu zeměměřického a katastrálního <http://geoportal.cuzk.cz/>
- Karel Kuča, Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha 2002;
- <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/historie>
- Ernst Pfohl, Orientierungslexikon der Tschecho-Slowakischen Republik, Reichenberg 1930